

Mężczyzna w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej? O przełamaniu stereotypów zawodu nauczycielskiego

Jak jest?

Feminizacja zawodu nauczycielskiego jest faktem, jest procesem postępującym nie tylko w Polsce, ale na całym świecie. Jak wynika z danych GUS, w roku szkolnym 2022/2023 kobiety w naszym kraju stanowiły 82,3% wszystkich nauczycieli. Ich dominacja ilościowa była widoczna zwłaszcza w placówkach wychowania przedszkolnego (99,1%)¹. Z powyższych wskaźników wynika, że mężczyzna w roli nauczyciela przedszkola czy klas I-III to prawdziwa rzadkość. Dodatkowo, pełni on zwykle na początkowym etapie edukacji rolę uzupełniającą lub wzbogacającą, pracując zwykle kilka godzin w tygodniu w charakterze instruktora². Wyraźna dysproporcja między liczbą kobiet a mężczyzn zatrudnionych w charakterze nauczycieli na pierwszym etapie edukacyjnym pozwala stwierdzić, „iż mamy do czynienia z utrwalonym trendem społecznym, wzmacnianym: stereotypowym wizerunkiem mężczyzny, jego cech, których przyczyna może wiązać się z tradycyjnym spostrzeganiem ról społecznych, uprawnień i obowiązków stereotypowo łączonych z płcią męską”³.

Jak być powinno?

Aby stereotyp „naszej pani z pierwszej klasy, co plastelinę zmienia w Asy” odszedł do lamusa, konieczna jest zmiana postrzegania zawodu nauczyciela jako „niemęskiej” profesji, ale też wzrost statusu społecznego i wynagrodzenia osób decydujących się na pracę w przedszkolu i szkole. W świadomości społecznej powinno utrwalić się przekonanie, że mężczyźni mogą być bardzo dobrymi wychowawcami i nauczycielami, także najmłodszych dzieci. Ich obecność na pierwszym szczeblu edukacji jest wskazana również ze względu na rolę męskich wzorców osobowych na różnych etapach rozwoju, szczególnie zaś w dzieciństwie. To właśnie mężczyźni są „tymi, którzy *unaoczniają chłopcom, kim mogą zostać jako dorośli*, a dla dziewcząt stanowią wzorzec opiekuna, ojca, mężczyzny. [...] Ich udział w początkowej fazie kształcenia dziecka ma kluczowe znaczenie dla przekazywania podstawowych umiejętności umysłowych i społecznych. Stanowi ważne źródło informacji dotyczących zachowań i ról odpowiednich dla kobiet i mężczyzn”⁴. W tym kontekście słuszne wydają się obawy M. Bednarskiej: „Jeżeli sfeminizowany dom uzupełniany jest sfeminizowanym przedszkolem i szkołą, wspierany przez sfeminizowaną pomoc w postaci opiekunek, szanse takich dzieci na szczęśliwe i prawidłowe dzieciństwo maleją”⁵.

---

¹<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/oswiata-i-wychowanie-w-roku-szkolnym-20222023,1,18.html> [odczyt: 4.04.2024].

² J. Madalińska-Michalak, *Pedeutologia. Prawno-etyczne podstawy zawodu nauczyciela*, Warszawa 2021, s. 78.

³ I. Czaja-Chudyba, B. Drwał, M. Włoch, *Mężczyzna jako nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej*, „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna” 2017, nr 2, s. 31.

⁴ A. Krasnodębska, za: W. Kuzitowicz *Nasza Pani czy Nasz Pan? Refleksje nad przełamaniem stereotypów płciowych w odniesieniu do nauczycielek i nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej*, w: D. Podgórska-Jachnik (red.), *Dobre praktyki pedagogiczne szansa innowacyjnej edukacji*, Łódź 2012, s. 79.

⁵ M. Bednarska, *Feminizacja zawodu nauczyciela – część druga*, http://edukacjaialog.pl/archiwum/2009,261/marzec,278/nasze_sprawy,297/feminizacja_zawodu_nauczyciela_-_czesc_druga,2182.html [odczyt: 5.04.2024].

Jakie są szanse zmian?

Szanse na odejście od starych stereotypów nieadekwatnych do aktualnej rzeczywistości wydają się być duże, gdyż „(...) w dobie większej automatyzacji i technicyzacji pracy, przemian socjologicznych, zwłaszcza procesu emancypacji kobiet oraz zmniejszenia się znaczenia siły fizycznej w specyfice struktury zatrudnienia, coraz większą akceptację zdobywa pogląd, że ze względu na różnorodność indywidualnych zainteresowań i potencjału większość zawodów może być uprawianych zarówno przez mężczyzn, jak i przez kobiety”⁶. Znaczny wpływ na rewizję stereotypowego postrzegania mężczyzny w charakterze nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym mogą mieć zmiany w standardach ujmowania ról społecznych i rodzicielskich. Coraz częściej z ogólną aprobatą spotyka się podejmowanie przez kobiety ról uznawanych dotychczas za typowo męskie oraz realizowanie się mężczyzn w rolach tzw. kobiecych. Odejście od polaryzacji płci zarysowuje się także w pełnieniu ról rodzicielskich: tradycyjne podejście do macierzyństwa i ojcostwa ustępuje miejsca uniwersalności postaw prezentowanych przez matkę i ojca przejawiających się poprzez podobieństwo ich cech, zadań i relacji z dzieckiem. Zacieranie się różnic w kulturowych modelach kobiecości i męskości otwiera furtkę do bardziej nowoczesnego, pozbawionego stereotypów płciowych, postrzegania roli nauczycielki/nauczyciela przedszkola czy edukacji wczesnoszkolnej.

Co może przekonać mężczyzn do podejmowania studiów na kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna?

Mężczyźni rozważający możliwość podjęcia kształcenia w zawodzie nauczyciela przedszkola i klas I-III powinni być świadomi, że ich obecność w przedszkolu czy szkole może przynieść dzieciom wiele korzyści. Znaczenie różnorodności płciowej w środowisku edukacyjnym jest ważna dla prawidłowego rozwoju przedszkolaków i uczniów. Trudno nie zgodzić się ze stanowiskiem M. Bednarskiej, według której „szkoła jako instytucja zyskałaby na obecności mężczyzn [...]. Nauczycielki nabrałyby dystansu do własnej pracy, a uczniowie wzrastaliby w atmosferze równowagi. W efekcie obalony zostałby społeczny stereotyp, że opieka, wychowanie i nauczanie to domena kobiet, typowo kobiece zajęcie”⁷. Zdolność do pracy z dziećmi nie ma związku z płcią, ale wynika z indywidualnych zainteresowań, predyspozycji i kompetencji. Dlatego też, mężczyźni, którzy czują powołanie i pasję do wykonywania profesji nauczyciela, powinni być zachęceni do podjęcia takiej pracy, motywowani i wspierani w swoim wyborze zawodowym.

opracowała
Przewodnicząca Zespołu Programowego
dla kierunku Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna
dr Iwona Zwierzchowska

---

⁶ I. Czaja-Chudyba, B. Drwal, M. Włoch, op. cit, s. 31.

⁷ M. Bednarska, Feminizacja zawodu,
http://edukacjaidealog.pl/archiwum/2009,261/luty,274/temat,281/feminizacja_zawodu,2148.html
[odczyt: 4.04.2024].